

Perustuslakivaliokunnalle

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hallituksen esitys laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta (HE 71/2025 vp)

Lakivaliokunnassa on valmistelevasti käsiteltävänä hallituksen esitys 71/2025 vp, jossa ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia. Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskeva rangaistussäännös. Rangaistavaa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisena olisi poliisin, ensihoidon tai pelastustoiminnan henkilökuntaa kohtaan kohdistuva väkivalta ja uhkaaminen sekä näiden toimijoiden välineistöön ja ajoneuvoihin kohdistuvat teot, kuten anastaminen. Lisäksi lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskeva rangaistussäännös. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaaminen olisi poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista lievempi tekomuoto.

Hallituksen esitykseen sisältyy arvio, jossa tarkastellaan ehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestyskysymyksiä (s. 51-57). Esityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Lakivaliokunnan esityksestä järjestämässä asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että lakiehdotukseen sisältyy valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisia kysymyksiä. Kuulemisessa on tuotu esimerkiksi esiin, että lakiehdotuksen 16 luvun 3 b §:n 2 momentti vaikuttaa olevan selvästi perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vastainen, koska kysymyksessä on avoin tekotapatunnusmerkistö eikä ehdotettu säännös tältä osin sisällä selviä säännöksen avoimuutta täsmentäviä edellytyksiä, joita eduskunnan perustuslakivaliokunnan aiemmassa lausuntokäytännössä tällaisen sääntelyn hyväksyttävyydelle on asetettu. Mainitun 2 momentin mukaan ”Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti muulla kuin 3 a §:ssä tarkoitetulla tavalla estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa.”

Lisäksi kuulemisessa on tuotu esiin, että esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevissa perusteluissa ei ole riittävän perusteellisesti arvioitu ehdotetun sääntelyn suhdetta perustuslain 13 §:ssä turvattuun kokoontumisvapauteen ja 12 §:ssä turvattuun sananvapauteen. Kuulemisessa on tuotu esiin, että lakiehdotuksen 16 luvun 3 a ja 3 b §:ssä tarkoitettu toiminta voi käytännössä toteutua rauhanomaisen ja laillisen kokoontumislain puitteissa järjestetyn mielenilmauksen yhteydessä. Kuulemisessa on tuotu esiin, että ehdotettu sääntely on ongelmallista rangaistavaksi ehdotetun käyttäytymisen sisällön suhteen perustuslain 13 §:ssä tarkoitetun kokoontumisvapauden ja 12 §:ssä turvatun sananvapauden kannalta.

Valiokunnan kuuleman valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan lakiehdotuksen perustuslainmukaisuuteen ja suhteeseen ihmisoikeussopimuksiin sisältyy sellaista eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua epäselvyyttä varsinkin perustuslain 13 §:ssä turvattun kokoontumisvapauden ja mielenosoitusoikeuden sekä perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta, että lakivaliokunnan tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta. Lisäksi valiokunnan kuuleman valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta vaikuttaa olevan eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua epäselvyyttä myös siltä osin kuin on kysymys siitä, että perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan kriminalisoinnille on oltava painava yhteiskunnallinen ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste. Tämä liittyy valiokunnan kuuleman valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan muun muassa siihen, että kriminalisointi koskee esityksenkin mukaan (s. 28) jo suurelta osin rangaistavaksi säädettyä toimintaa eikä lakimuutoksilla arvioida olevan erityksen merkittäviä rikollisuutta ehkäiseviä vaikutuksia sekä siihen, että ehdotetussa sääntelyssä voidaan tunnistaa jossain määrin sellaista symbolista tarkoitusta, jossa rikoslakia ei tule käyttää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan.

Edellä esitettyyn viitaten lakivaliokunta pyytää eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, miten esitystä on arvioitava Suomea velvoittavien ihmisoikeussopimusten sekä perustuslain säännösten kannalta.

Lakivaliokunnan puolesta

Juho Eerola

valiokunnan puheenjohtaja

Mikko Monto

valiokunnan apulaissihteeri